

บทที่ 7

สรุปและขอเสนอแนะ

รายงานผลการวิจัยฉบับนี้เป็นเพียงรายงานเบื้องต้น ซึ่งได้นำข้อมูลพื้นฐานมาเสนอเท่านั้น ในรายละเอียดของข้อมูลยังมีประเด็นที่น่าสนใจมาก ซึ่งผู้วิจัยคงจะได้อาโอกาสศึกษาต่อไป จากการวิจัยครั้งนี้ พอสรุปลักษณะทางสภาวะแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชนแมคคาว ได้ดังนี้

1. เรื่องการไร้ที่ดิน : ในระยะแรกตั้งแต่ปี พ.ศ.2517-2523 สภาพการไร้ที่ดินในบริเวณชุมชนแห่งนี้ยังเป็นที่ทำการเกษตร และยังเป็นพื้นที่ว่างเปล่า เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการไร้ที่ดินเป็นระยะ ดังนี้คือ

ปี พ.ศ.2517 วิทยาลัยพ่ายัพเริ่มติดต่อดีดิน

ปี พ.ศ.2518-2519 วิทยาลัยพ่ายัพเริ่มซื้อที่ดินจากชาวบ้านในบริเวณชุมชนแมคคาว

ปี พ.ศ.2520 เริ่มมีการจัดสรรที่ดินโดยโครงการเชียงใหม่เวคน์ ที่บริเวณหมู่บ้านแมคคาว

ปี พ.ศ.2521-2523 เริ่มมีคนมาอยู่ในหมู่บ้านจัดสรรเชียงใหม่เวคน์ และในปี

พ.ศ.2524 มหาวิทยาลัยพ่ายัพเริ่มดำเนินการก่อสร้าง

ในระยะที่สองตั้งแต่ปี พ.ศ.2525-2529 มีการไร้ที่ดินดังนี้

ปี พ.ศ.2524 เริ่มมีการดำเนินการก่อสร้างหอพักขึ้นเป็นแห่งแรกคือหอพักสุรพล และมีบ้านพักของอาจารย์เริ่มสร้างขึ้นเพียงหลังเดียว รอบ ๆ บริเวณนี้ยังเป็นพื้นที่นาของชาวบ้าน วิทยาลัยพ่ายัพเริ่มพัฒนาถนนจากปากทางเข้ามาภายในวิทยาลัย

ปี พ.ศ.2525 วิทยาลัยพ่ายัพเปิดใช้การ ทำการเรียนการสอนเป็นปีแรก และมีบ้านพักอาจารย์เพิ่มขึ้นอีก

ปี พ.ศ.2526 มีหอพักและบ้านพักอาจารย์เพิ่มขึ้นมารอบ ๆ มหาวิทยาลัย

ปี พ.ศ.2527 มีหอพักสตรีสี่ชาว, หอพักนพดล และบ้านพักอาจารย์ เจ้าของ และผู้จัดการหอพักแอ๊ด ที่ คอร์ท เริ่มซื้อที่ดินเพื่อจัดทำหอพัก และดำเนินการสร้างปลายปี 2527 ถึงต้นปี พ.ศ.2528 ภายในปีการศึกษา 2528 จึงเปิดบริการหอพักแอ๊ด ที่ คอร์ท แก่นักศึกษา ในขณะที่เดียวกันในปีนี้มีหมู่บ้านจัดสรรสว่างนครเกิดขึ้น และดำเนินการแล้วเสร็จมีผู้เข้าไปอาศัยตั้งแต่ ปี 2528 เป็นต้นมา

ปี พ.ศ.2529 มีหอพักสุรพลโครงการ 2 และบริเวณหมู่บ้านมณู เขต ต.สันกลาง ที่อยู่ทางคานตะวันออกของมหาวิทยาลัย มีเอกชนมาซื้อที่ดินจัดทำเป็นสถานที่พักผ่อน สำหรับตากปลา และเริ่มมีโครงการหมู่บ้านจัดสรรอีกหนึ่งแห่ง

ผลสรุปการใช้ที่ดินของชุมชนแม่คาวในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 7 ประเภทคือ

1. บริเวณที่อยู่อาศัย
2. บริเวณสถานับการศึกษา
3. บริเวณที่ใช้ประโยชน์ทางคานเกษตรกรรม
4. บริเวณที่ใช้ประกอบธุรกิจบริการต่าง ๆ
5. บริเวณที่ใช้เป็นโรงงานอุตสาหกรรม
6. บริเวณที่เป็นถนน ตรอกซอย ทางเท้า
7. บริเวณที่เป็นป่าช้า และที่ว่างเปล่า

จากการสำรวจเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่เป็นที่นาและที่อยู่อาศัย พบว่าในหมู่บ้านแม่คาว และหมู่บ้านมณูชาวบ้านยังมีกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของที่ทำนา แต่ในบ้านหนองป่าครั่ง จะไม่มีชาวบ้านเป็นเจ้าของที่นา ส่วนกรรมสิทธิ์ในเรื่องเจ้าของที่ดินซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยนั้น ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะมีที่ดินเป็นของตนเองสำหรับที่อยู่อาศัย

ค่านสุขาภิบาล อนามัยสิ่งแวดล้อม ทั้งสามหมู่บ้านจะมีส่วนซึ่มใช้เป็นของตนเอง ร้อยละ 99.5 มีการกำจัดขยะโดยการเผาทิ้ง การระบายน้ำทิ้งจะไหลลงกับพื้น น้ำคีมส่วนใหญ่ได้จากบ่ออากาศที่ซึ่มขึ้นเอง และนำมากรองก่อนใช้คีม

2. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปสู่ความทันสมัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในปัจจุบันจากตัวอย่างที่ศึกษาหัวหน้าครัวเรือน 210 ราย ในสามหมู่บ้าน สรุปได้ดังนี้ หัวหน้าครัวเรือนมีอายุระหว่าง 25-29 ปี มากที่สุด รองลงมาได้แก่อายุ 50 ปีขึ้นไป ค่านสถานภาพสมรสร้อยละ 78.1 แต่งงานแล้ว และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่มี 3-4 คน ร้อยละ 38.0 ค่านการศึกษา ร้อยละ 53.3 ของตัวอย่างจบการศึกษาเพียงแค่ประถมศึกษาปีที่ 4 ในหมู่บ้านมอญ ชาวบ้านมีการศึกษาสูงกว่าในบ้านแม่คาว และบ้านหนองป่าครั่ง การประกอบอาชีพพบว่า ในบ้านแม่คาวยังมีการประกอบอาชีพเกษตรร้อยละ 15.0 บ้านมอญร้อยละ 23.6 ในบ้านหนองป่าครั่งไม่พบที่มีการประกอบอาชีพเกษตร บ้านหนองป่าครั่งจะประกอบอาชีพรับจ้างในเมืองเชียงใหม่เป็นส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 52.7 ส่วนค่านรายได้ส่วนใหญ่ ชาวบ้านจะมีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาทต่อเดือน มีถึงร้อยละ 50.5

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่นำไปสู่ความทันสมัยของชุมชนในแม่คาว ในระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ.2517-2529 มีการเปลี่ยนแปลงหลายด้านคือ

ค่านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม พบว่ามีการขยายตัวทั้งในค่านการใช้พื้นที่แบบเมือง และจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น จากสถิติการเพิ่มประชากรจาก พ.ศ.2526-2529 ในเขตอำเภอต่าง ๆ ที่ศึกษาจะเห็นว่าจำนวนประชากร และจำนวนหลังคาเรือนสูงขึ้นทุกปี

และผลจากการที่มีการใช้พื้นที่แบบ เมืองมากขึ้น ทำให้บริเวณพื้นที่ทำการ เกษตรของชาวบ้าน
ในชุมชนเปลี่ยนสภาพเป็นการใช้ที่ดินแบบอื่นเช่น เป็นที่ประกอบกิจการบริการหอพัก เป็น
บ้านจัดสรร เป็นสถานที่ศึกษาของมหาวิทยาลัยพายัพ ปัจจัยดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อ
เศรษฐกิจของชาวบ้านให้มีการเปลี่ยนแปลงประกอบอาชีพอื่นมากกว่าการประกอบอาชีพ
เกษตรกรรม เช่นไปรับจ้างในเมืองเชียงใหม่ อาชีพรับราชการ หรือค้าขายเล็ก ๆ
น้อย ๆ จะมีชาวบ้านประกอบการ เกษตรเพียงส่วนน้อยเท่านั้น นอกจากนี้สภาพสังคมของ
ชาวบ้านเริ่มเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่มีผู้คนจากที่อื่น เข้ามาซื้อบ้านจัดสรร เข้าไปอยู่อาศัย
มากขึ้น ผู้คนที่เข้าไปอยู่ใหม่มีฐานะทางสังคม เศรษฐกิจต่างจากชาวบ้านที่มีถิ่นฐานดั้งเดิม
ในชุมชน เพราะผู้ที่มาซื้อบ้านจัดสรร ส่วนใหญ่จะเป็นคนในเมืองมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี
อย่างไรก็ตามผลการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจทำให้ชาวบ้านในชุมชนมีโอกาส
ประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการ เกษตร และมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการสร้างหอพักให้
นักศึกษาเช่า ขายอาหารให้แก่นักศึกษา และนอกจากนี้ชาวบ้านบางรายมีฐานะดีขึ้นจาก
การขายที่ดินให้แก่เอกชน เนื่องจากว่าราคาที่ดินสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะที่ดิน
บริเวณเขต ต.หนองป่าครั่ง ซึ่งมีถนนสุขุมวิท-เวียงชัยเชียงใหม่-ลำปางตัดผ่าน และ
ที่ดินบริเวณหมู่บ้านแม่คาว, บ้านมอญก็มีราคาสูงขึ้นทุกปีเช่นเดียวกัน สภาพโดยทั่วไปของ
การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจะเห็นได้จากชาวบ้านสามารถซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก
ต่าง ๆ ได้มากมายสำหรับใช้สอย ให้ความสะดวกในครอบครัว เช่นมีโทรทัศน์สี วิทยุ
เครื่องใช้ไฟฟ้าอื่น ๆ มีรถจักรยานยนต์ มีรถยนต์เป็นต้น สภาพบ้านเรือนโดยทั่วไปยังคงมี
ลักษณะดั้งเดิมอยู่ และเริ่มมีบ้านแบบสมัยใหม่ปะปนกับแบบดั้งเดิม บ้านแบบสมัยใหม่จะมี
ลักษณะคล้ายบ้านจัดสรรโดยทั่วไป สำหรับชาวบ้านที่ประกอบการ เกษตรมีการยอมรับ
วิทยาการ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การใช้ปุ๋ย การใช้ยาปราบวัชพืช การปลูกข้าว
พันธุ์ใหม่ การใช้รถไถขนาดเล็ก ชาวบ้านมีความรู้และมีการยอมรับการวางแผนครอบครัว
ร้อยละ 79.0 พฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้บริการสาธารณสุขนั้นนิยมรักษาโดยแผนปัจจุบัน
มากกว่าแผนโบราณ

ด้านความสัมพันธ์กับภายนอกชุมชนนั้นชาวบ้านสามารถเดินทางติดต่อระหว่างหมู่บ้านและในเมืองเชียงใหม่ได้อย่างสะดวกสบาย เพราะมีการขยายถนนและเส้นทางคมนาคม มีรถประจำทางรับส่ง ผู้โดยสารอย่างสม่ำเสมอในแต่ละวัน ชาวบ้านรับสื่อมวลชนหลายประเภทโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ และคู่มือที่มากกว่าการอ่านหนังสือพิมพ์ ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีน้อยมาก ชาวบ้านมีความคุ้นเคยกับครูมากกว่าข้าราชการอื่น ๆ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวบ้านในชุมชนมีมากในเรื่องของการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรคือมีร้อยละ 80.6 ที่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในช่วงการขยายบทบาทของรัฐที่เข้ามาในชุมชนนั้น จะเกิดขึ้นในลักษณะโครงการพัฒนาชุมชน เช่น การจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน แต่โครงการดังกล่าวประสบความสำเร็จน้อยมาก จะเห็นได้จากกลุ่มต่าง ๆ ไม่มีกิจกรรมและบางกลุ่มก็ล้มเลิกไป

ด้านความสัมพันธ์ในระหว่างครอบครัวนั้นยังมีความผูกพันช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างญาติพี่น้องที่ใกล้ชิด ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านยังมีความสัมพันธ์แบบปฐมนิเทศกันหรือรู้จักเพื่อนบ้านในละแวกเดียวกัน การช่วยเหลือกันในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยเฉพาะงานบุญงานประเพณีต่าง ๆ แต่การช่วยเหลือกันในเรื่องส่วนตัว การกู้ยืมเงินมีน้อยมาก และอยู่ในขอบเขตของผลประโยชน์

การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อมีค่อนข้างน้อย ชาวบ้านยังมีความเชื่อในพุทธศาสนา ยังมีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามประเพณี โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ นอกจากนี้มีความเชื่อเรื่องผี ย่า เรื่องไสยศาสตร์ อาทิจการสะเดาะเคราะห์ การเข้าทรง ความเชื่อเหล่านี้ยังคงมีปรากฏอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะความเชื่อสิ่งเหนือธรรมชาติ มีบทบาทต่อชีวิตของชาวบ้านในสิ่งที่ตนเองควบคุม หรืออธิบายไม่ได้ เช่นการเจ็บป่วยตนเองไม่มีทางรักษา หรือล้มเหลวจากการรักษาแผนใหม่ ชาวบ้านจะหันมาพึ่งพิงการรักษาโดยอาศัยความเชื่อเรื่องผี และสิ่งเหนือธรรมชาติ

3. ความเห็นของชาวบ้านที่มีต่อมหาวิทยาลัยพายัพคอนกรีตในทุกหมู่บ้าน
แต่ในความรู้สึกของชาวบ้านยังมีความเห็นว่า มหาวิทยาลัยมีความเห็นทางทางสังคมกับ
ชาวบ้านในชุมชน และควรจะมีบทบาทในการบริการชุมชนเพิ่มขึ้น

ส่วนปัญหาความต้องการของชุมชนที่เป็นปัญหาหลักของชาวบ้านคือต้องการพัฒนา
ถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้านและมหาวิทยาลัย ต้องการปรับปรุงสร้างเหมืองฝายคอนกรีต
พัฒนาไฟฟ้ากิ่งในหมู่บ้าน ส่วนปัญหารองลงมาคือ ต้องการให้มหาวิทยาลัยบริการให้ความรู้
แนะแนววิชาชีพแก่เยาวชน กลุ่มสตรี ให้บริการค่านบริการสุขภาพอนามัย และให้ความรู้
ด้านสาธารณสุขแก่ชาวบ้าน

4. ความเห็นของ ผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดิน และมีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้ที่ดิน
บริเวณชุมชนแมคคว นอกเหนือจากเกษตรกร เช่น เจ้าของบ้านจัดสรร เจ้าของกิจการ
หอพักและผู้อยู่อาศัยรวมทั้งอาจารย์มหาวิทยาลัยพายัพส่วนหนึ่ง มีความเห็นว่าในอนาคต
ชุมชนแห่งนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น เห็นด้วยที่ชุมชนเปลี่ยนแปลงเพราะสร้างความเจริญ
ไม่เห็นด้วยที่ชุมชนจะต้องมีการใช้ที่ดินในรูปโรงงานอุตสาหกรรมเพราะอาจจะเกิดภาวะ
มลพิษต่าง ๆ และความเห็นที่สอดคล้องกันของผู้อยู่อาศัย และเจ้าของที่ดินที่ดำเนินกิจการ
ต่าง ๆ บริเวณนี้เห็นว่า แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินมีมาก โดยเฉพาะการมีหอพัก
เพิ่มขึ้น แต่สิ่งที่จะต้องควบคุมคือปัญหาการบริหารหอพัก ทั้งนี้เพื่อให้ก่อความรำคาญแก่ผู
อยู่อาศัยในบริเวณรอบ ๆ ชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากข้อมูลที่ได้พบในการสำรวจครั้งนี้มีข้อน่าสังเกตที่มีประเด็นปัญหาหลายประการ
ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะจากการวิเคราะห์และการอภิปราย ข้อมูลดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินมีแนวโน้มที่จะมีการใช้ที่ดินเพื่อประกอบการอย่างอื่นมากกว่าการเกษตร เพราะราคาที่ดินสูงขึ้นทุกปี และการใช้ที่ดินในรูปของการประกอบกิจการหอพักมีความเหมาะสมกว่าการลงทุนกิจการค้าอื่น มหาวิทยาลัยจึงนำเสนอสนุนให้เอกชนดำเนินกิจการหอพัก แม้วามมหาวิทยาลัยแพทย์มีโครงการจะจัดทำหอพัก แต่ในปัจจุบันยังไม่มืงบประมาณเพียงพอ ปัญหาของการมีหอพักเพิ่มขึ้นนั้นอยู่ที่การควบคุมและบริหารหอพักว่าจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ ดังนั้นผู้ประกอบการหอพักควรจะได้ตระหนักในเรื่องปัญหาการบริหาร เพื่อป้องกันมิให้มีผลกระทบตูดูอยู่อาศัยในชุมชน

2. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชาวบ้าน มีความทันสมัยในทางวัตถุมาก และมีการเลียนแบบพฤติกรรมและมีวิถีชีวิตแบบคนในเมือง แต่สิ่งหนึ่งที่น่าสังเกตคือ สภาพการเปลี่ยนแปลงทางความคิดความเชื่อแบบเดิมยังมีน้อย ชาวบ้านได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในด้านการประกอบอาชีพ และรายได้ ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังมีฐานะยากจน มีเพียงส่วนน้อยที่มีฐานะดีขึ้นจากการขายที่ดิน สภาพทาง ๆ น่าจะส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในหมู่บ้าน ประกอบกับรายได้จากการประกอบอาชีพรับจ้างค่อนข้างต่ำไม่แน่นอน ปัญหาสังคมในหมู่บ้าน เช่นการว่างงาน การพนัน การหยาร่าง การศึกษา เริ่มเกิดมากขึ้นจากอิทธิพลของการติดต่อกับสังคมเมือง ดังนั้นประเด็นนี้จึงน่าสนใจว่าชาวบ้าน สามารถปรับตนเองและมีความรู้เท่าทันกับสภาพสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ข้อเสนอแนะทางหนึ่ง ก็คือควรจะได้มีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ให้เฉพาะเจาะจงลงไป เช่น เรื่องศาสนาและความเชื่อ ยังมีบทบาทต่อวิถีชีวิตชาวบ้านในชุมชนมากน้อยเพียงใด เรื่องปัญหาสังคมอื่น ๆ ในชุมชน เรื่องพฤติกรรมทางสาธารณสุข และสุขภาพอนามัย อาทิความรู้ในการใช้ยาของชาวบ้าน มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของชาวบ้านอย่างไร ในขณะที่ชาวบ้านมีพฤติกรรมในการซื้อยากินเองเพื่อรักษาตนเองมาก เรื่องการเปิดรับสื่อมวลชนของชาวบ้าน เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง และผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจที่มีต่อชุมชน

3. เรื่องของปัญหาและความต้องการของชุมชน ที่เป็นปัญหาหลักของชุมชน คือ ต้องการสร้างถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้านและมหาวิทยาลัย และต้องการพัฒนาปรับปรุงป่าช้า และทำฝายคอนกรีต ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกินขอบเขตความสามารถที่มหาวิทยาลัย จะเข้าไปให้บริการได้ ดังนั้นการให้บริการชุมชนจึงควรให้บริการเฉพาะด้านที่อยู่ใน ศักยภาพของมหาวิทยาลัยจะให้บริการได้อยู่แล้ว เช่น การให้บริการด้านวิชาการ เป็นต้น ว่าจัดฝึกอบรม จัดอบรมความรู้ทางวิชาชีพกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะกลุ่ม หรือการให้บริการ สาธารณสุขและความรู้ทางวิชาชีพกับกลุ่มเป้าหมาย หรือการให้บริการสาธารณสุขและ ความรู้ทางด้านสาธารณสุขแก่ชาวบ้าน ซึ่งการจัดการบริการชุมชนก็ควรจะทำในรูปของ โครงการต่าง ๆ ที่เป็นเฉพาะด้านในระยะเวลาสั้น ๆ แต่ควรทำสม่ำเสมอโดยชาวบ้าน จะต้องเห็นพ้องและต้องการมีส่วนร่วมด้วย ประเด็นสุดท้ายที่น่าสนใจของปัญหาและความ ต้องการของชุมชนในเรื่องการสร้างฝายคอนกรีตของชาวบ้านนั้น มีข้อนำพิจารณาว่า แนวโน้มการประกอบอาชีพทางการเกษตรของชาวบ้านลดลง การสร้างเหมืองฝายเพื่อนำน้ำมาใช้ในการเกษตรมีความจำเป็นมากน้อยเพียงไร และผลกระทบที่เกิดจากการ สร้างฝายคอนกรีตจะมีผลดีหรือผลเสียต่อชุมชนอย่างไร เป็นเรื่องที่น่าจะได้ศึกษาหาข้อมูล เพิ่มเติมต่อไป